

Šlechtěním i managementem k minimalizaci mastitid

Aneb na čem stojí roční průměr 43 tisíc SB, při užitkovosti 13 tisíc litrů.

Hendel Farm – nositelka ocenění Národní rady pro boj s mastitidou

Mark Hendel: Hendel Farm je rodinná farma v Minnesotě. Začínali jsme v 1869 s Brown Swissem a stále jich máme ve stádě cca 35, ale dnes jsme již většinou holštýnská farma (400 krav, 400 jalovic). Brownswissky nám dojí cca 10 900 litrů, holštýnky 13 150 litrů, **obojí při dojení 2x denně. Naše somatické buňky v průběhu roku kolísají mezi 43 a 54 tisíci.** Což je výsledkem souběhu našich opatření v managementu a záměrného dlouhodobého šlechtění. Klíčový je každý detail, zvláště u krav na sucho a při rozdojování. Těm patří na farmě nejnovější čtyřřadá stáj, kde má každá kráva dostatek volného prostoru a přístupu ke krmení a pitné vodě (nadbytek napáječek). Je zde i snížený obrubník u všech lehacích boxů. Pochopitelně ventilace.

MANAGEMENT

Máme volné stáje, stlané pískem. Jsme v oblasti s poměrně písčitou půdou. Používáme místní lom, písek z něj je jemný, nejde jednoduše oddělit separací. Takže hnůj jde normálně na pole. Za 35 let, co tu farmařím, jsme nezaznamenali změny ve složení či úrodnosti naší půdy. Jedinou nevýhodou je, že musíme objemově vyvážet více hnoje a je to trochu náročnější na vybavení mechanizací. Naší prioritou jsou ale zdravé krávy s nízkými somatickými buňkami, a toho jsme dosáhli. Písek je v tom klíčový. Je přilnavější než jiná steliva, je menším zdrojem mikroorganismů pro infekci, má chladivý efekt, krávy na něm odpočívají raději než na jiných podestýlkách.

Kráva vracející se z dojírny, musí najít celoročně standardně nejen žlab plný krmení a pitnou vodu, ale i čistý lehací box a přijatelnou teplotu vzduchu. Prostě jak se dnes říká jedním slovem – komfort.

Dojírnu máme jen 2x15, ale každému detailu v rámci dojení věnujeme každodenní pozornost. Na směně jsou 2 dojiči, pravidelně proškolení v dodržování našeho protokolu dojení. Dobré osvětlení prostoru, kde jsou vemeny. Funkční pračka, správné mýdlo, jednorázové používání čistých utěrek. Čekárna i cesta odchodu krav z dojírny jsou koncipovány tak, aby se zde krávy cítily dobře (kvalita podlahy, ventilace, kontrola teploty v průběhu roku, čistota).

K monitoringu slouží kamery ve všech stájích.

Pochopitelně velkou roli v managementu kvality mléka hraje kvalita výživy a krmné dávky, co nejméně změn v nich. Všechny krávy „na sucho“ mají 21 dní před porodem zcela acidogenní krmnou dávku. Každá kráva na druhé laktaci dostává po porodu bolus snižující riziko zdravotních problémů a ulehnutí. Starší krávy opakovaně. Využíváme vlastní ultrazvuk a krávy, které budou mít dvojčata, mají u nás program na sucho o týden delší.

ODCHOV TELAT

Základem budoucího zdraví krávy je kvalitní odchov telat. U nás je výživa mléčných telat řízena přes krmné automaty. Jalovičky, které prodělají léčbu antibiotiky, si obvykle v chovu nenecháváme. U této kategorie používáme jako podestýlku slámu. Odstavené jalovice a krávy na sucho mají při příznivém počasí i možnost pobytu na pastvě, ale základem jejich výživy je kontrolovaná krmná dávka ve stáji.

GENETIKA – HNACÍ MOTOR

Chceme co nejvíce mléka, ale ne na úkor vyšších somatických buněk či horší rezistence k mastitidám. Mezi nimi a produkcí je negativní genetická korelace, takže je nutné to vzít v potaz při selekci býků pro stádo a volit ty zlepšovatele produkce, kteří současně nezhoršují SB a rezistenci. To děláme již řadu let, od zavedení genomiky, kdy se objevily PH pro vlastnosti zdraví a vemene. Dříve jsme měli SB cca 147 tisíc. Písek jako podestýlku jsme používali již předtím, protokol dojení se také v čase příliš nezměnil. To, co ale funguje lépe, je šlechtění, díky novým vlastnostem a přesnější selekci. Na těch současných 45 tisíc, nejlepší výsledek v historii naší farmy, jsme se dostali šlechtěním, pochopitelně postupně, ne z roku na rok. Čím lepší vytváříte podmínky managementem, tím více dostanete z genetického založení zpět. Musíte ho ale v kravách mít, investovat do něj v předstihu, protože jen samotným managementem maximální návratnosti nedosáhnete.

Časy se navíc mění a nesmíme zůstat stát na místě. V letech před genomikou jsme si museli při snižování SB vystačit s PH pro SB, indexem vemene a jednotlivými charakteristikami u těch znaků vemene, které mají vliv na množství somatických buněk a zdraví vemene (hloubka vemene, rozmístění a délka struků). Dnes jsme už někde jinde a genomika nám umožňuje využívat PH u vlastností jako je rezistence k mastitidám. Mezitím došlo k takovému zlepšení vemen a k jejich uniformitě, že už řešíme

jen dílčí problémy (struky). PH pro vlastnosti vemene hrají ve šlechtění na zdraví vemene stále menší roli. A to i v selekčních indexech. Kouzlo je i v tom, že ačkoliv jde celá populace v mléce permanentně nahoru, mezi jednotlivými farmami jsou stále značné rozdíly. Jak v managementu, tak v kvalitě genetického založení krav. Ve špičce ekonomické návratnosti jsou jen ti, co si uvědomují klíčový význam genetiky, vědí že jde o dlouhodobou záležitost a umí vytvořit managementem co nejlepší podmínky pro její aktuální manifestaci.

Již jsem zmínil, že chceme co nejvyšší produkci, ale ne za cenu zhoršení somatických buněk či zdraví vemene. Zatímco vlastnosti struků a vemene souvisí u krávy spíše s PH pro výši somatických buněk, tak PH pro rezistenci k mastitidám souvisí spíše s imunitou mléčné žlázy. Proto je potřeba pracovat s oběma, respektive se selekčním indexem, který pracuje s oběma PH. Např. v DWP či HHP je váha selekce na SB a na rezistenci k mastitidám 13 %, v TPI je to jen 5 % a u NM 3 %. Každý index má jinou filozofii a jde o to, jak moc je shodná s tou vaší. Když jste pak i ve špičce, můžete si navíc přilepšit i prodejem plemenného materiálu. Hendel Farm prodává jak býky, tak embrya. U Select Sires stojí testant VATLAND HENDEL LOGIC *2022 (TPI 3108, NM 1150, DWP 1200, SB 2.75), u ABS pak HENDEL MASINA *23 (TPI 3188, NM 1310, SB2.77).

Zdroj: volně upraveno z podcastu Select Sires a článku v Dairy Herd „Boost your success“, soc. médií.

Překlad a doplnění: Mirek Novotný